



Ars
Sacra
Fesztivál

20

Ars Sacra Fesztivál 20

Az evangélium örömhíre



Húsz évvel ezelőtt, a budapesti Városmisszió évében sokan kerestük annak lehetőségét, miként szólíthatjuk meg korunk emberét az evangélium örömhírével. Ebből a törekvéből született meg az Ars Sacra kezdeményezése is, amely a művészet nyelvén kívánja felmutatni mindazt, ami igaz, jó és szép. Ez a nemes misszió az elmúlt két évtizedben fáradhatatlanul épített hidat hit és kultúra, az Egyház és a tágabb társadalom között.

Az Ars Sacra Fesztivál évről évre lehetőséget teremt arra, hogy templomaink, közösségeink, művészeink és intézményeink együtt tegyenek tanúságot hitünk kulturális és lelki gazdagságáról. Ezen a hosszú úton kiemelkedő állomás volt az öt évvel ezelőtt megrendezésre került budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, amelynek a fesztivál méltó és felejtethetetlen kulturális kísérőprogramja volt, összekötve az Oltáriszentség misztériumát a művészi szépséggel.

Külön öröm, hogy a Budapestről indult kezdeményezés országos, sőt nemzetközi, Kárpát-medencei méretű mozgalmá növekedett, és sok ezer emberhez juttatja el a remény üzenetét.

A jubileumi év mottója – „Reményt és jövőt adok nektek” (Jer 29,11) – különösen aktuális korunkban. Kívánom, hogy az Ars Sacra a jövőben is segítse az embereket abban, hogy a művészet szépségén keresztül találkozzanak Istennel, és megerősödjenek a hitben, a reményben és a szeretetben.

Isten áldását kérem az Ars Sacra közösségére, minden szervezőjére, támogatójára és résztvevőjére!

+ Erdő Péter
bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

Az igaz, a jó, a szép és a szent

A görög filozófusok és Aquinói Szent Tamás is gyakran beszélt arról, hogy az igaz, a jó, a szép és a szent egymástól elválaszthatatlanok. Platón azt mondta, hogy a szépség az igazság ragyogása. Ha valami igaz, akkor az magától szép is. Ha egy épületet az arany metszés szabályai szerint terveznek, ha az arányai helyesek, akkor az épület szép lesz.

A mai embernek talán különlegesen is szüksége van arra, hogy találkozzon az igaz, a jó, a szép és a szent Titokkal, mert hajlamos eltávolodni tőle, hajlamos csak a hasznosra, a hatékonyra, az élvezhetőre, a jól működőre figyelni. Martin Buber, a híres perszolanlista filozófus írta, hogy egy kultúra addig él, amíg kapcsolatban van azzal az éltető Titokkal, amelyből létrejött. Az európai kultúra – a görög filozófia és a római jog mellett – mindenekelőtt a kereszténységgel való találkozásból született. Addig van jövőnk, amíg ezzel az éltető Titokkal kapcsolatban vagyunk. A modern ember talán nehezebben kapcsolódik az igazság és az erkölcsi jó értékeihez, de elevenen él benne a szép iránti érzék, a szépség titkával való találkozás vágya.

Az Ars Sacra fesztivál évről évre ezt a katartikus, életadó találkozást kínálja fel minden érdeklődő számára. A szépség és a szent Titok közelségében minden nyitott szívű ember felismerheti az igaz és a jó Titkát is, újra találkozhat azokkal a kultúrát és történelmet formáló erőkkel, amelyek valaha Európát létrehozták, amelyek az európai kultúrát, művészeteket, tudományt és jogrendet megtermékenyítették, amelyek a kontinensünket annyira élhetővé és gyümölcsözővé tették. Az Ars Sacra eseményeire betérő találkozhat azzal a Titokkal, amely az emberi szív legmélyebb vágya, amely megsejtteti az emberi élet végső értelmét, okát, célját és igazi tartalmát.

Öszinte szívvel köszönöm az Ars Sacra Fesztivál szervezőinek, hogy immár 20 éve, évről évre emberek ezreit segítik oda ehhez a katartikus találkához, és kívánom azt, hogy a Fesztivál a következő évtizedekben is betölthesse ezt a kultúra teremtő, életet gazdagító küldetését.

+ Székely János
a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke



Ars sacra: az idő, a tér és a szépség szentsége



A Biblia legelején olvassuk: „*Megteremtette Isten ... első nap ... második nap ... majd hetedik nap*” (Gen 1). A véges időt ismeri a Prédikátor könyvének szerzője is, aki szerint „mindennek rendelt ideje van”. Egy szent hely igazi üzenete nem az idő, hanem az időtlenség. Az örökkévalóság. A végesség helyett a végtelenség. Ide nem lehet rosszkor érkezni. A templomban soha nincs záróra. Ahogy Kányádi Sándor írja: „*Akármikor jössz, / itthon van az Isten*” (Folytonosság).

Isten nemcsak az időt, hanem a teret is teremtette. Ádámot és Évát térben, az Éden kertjében helyezte el. A tér persze az akadályokat és korlátokat is állít, hiszen bele lehet ütközni a falakba, meg lehet botlani a lépcsőben. A szakrális térben azonban végtelen szélességűvé nyílik számunkra a világ. Joggal írja Mircea Eliade: „*A vallásos ember számára a tér nem homogén. Törések és szakadások találhatók benne; olyan részeket tartalmaz, amelyek minőségileg különböznek a többitől. »Ne jöjj közel – mondja Isten Mózesnek –, vedd le a sarut lábaidról, mert a föld, amelyen állsz, szent föld«*” (2 Móz 3,5). A szakrális térben a végtelenségnek az érzését éli át az ember. „Az *arc sacra* ezen élményéhez képest a legszínvonalasabb világi művészet is a szűkösség képzetét kelti, ahol milliméterekben és méterekben kell a távolságot mérni, nem az imádság és a szentség mértékegységével. nekünk.

A végtelen szépség ünnepnap, és benne nemcsak az ember, hanem maga az Isten is örömét leli. Ez már nem a földi, hanem az isteni szépség. Isten nemcsak szereti a szépet és gyönyörködik abban, hanem ő maga a szépség. Isten szépségéről hasonlóan ihletett szavakkal szól Szent Ágoston: „*Uram, hiszem, tudom és érzem, hogy te vagy a legfőbb jó. Nemcsak a legfőbb jóakarát vagy, hanem a legfőbb, mindent fölülmúló szépség is. [...] Tudom, hogy az angyalok és szentek tökéletes öröme, boldogsága: szemlélni téged, az örökkévaló szépséget. [...] Jóságos megváltóm, mert látom, milyen szép vagy, azért szeretlek, és óhajtlak mindig jobban szeretni.*”

Fabiny Tamás
evangélikus püspök

Köszöntés az Ars Sacra Fesztivál 20. évfordulójára



Húsz év egy fesztivál életében is mérföldkő. Különösen akkor, ha ez a húsz év nem csupán rendezvények sorozatát jelenti, hanem hűséges szolgálatot: annak a meggyőződésnek a szolgálatát, hogy a szépség képes utat nyitni az igazság és a jószág felé, végső soron pedig Isten felé.

Az Ars Sacra Fesztivál évről évre emlékeztet bennünket arra, hogy az evangélium nem idegen a kultúrától, hanem annak egyik legmélyebb ihletője. A Szentírás első lapjain a teremtő Isten munkájának szépségét szemléljük, a zsoltárok pedig arra hívnak: „*énekeljétek az Úrnak új éneket*” (Zsolt 96,1). A megtestesülés pedig minden keresztény művészet végső alapja: az örök Ige láthatóvá lett, hogy az emberi érzékeken keresztül is megszólítson bennünket.

Korunk embere gyakran előbb nyílik meg egy vers, egy festmény, egy koncert, egy film vagy egy színházi előadás előtt, mint egy teológiai érvelésre. Ez nem a hit veresége, hanem lehetőség az Egyház számára. Hidakat kell építenünk. A művészet ilyen híd lehet: nem megkerüli az evangéliumot, hanem előkészíti a szívet annak befogadására.

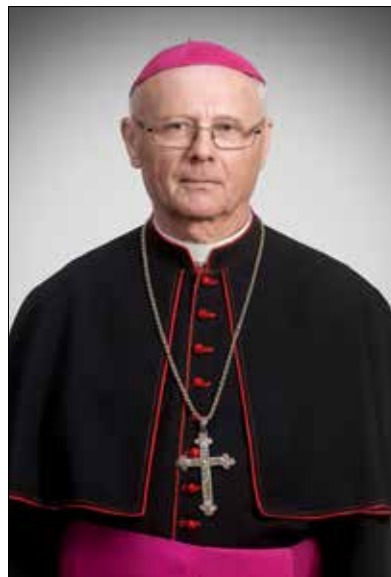
Ezért nemcsak azt nevezhetjük szent művészetnek, amely közvetlenül vallási témát dolgoz fel. Minden olyan alkotás hordozhatja a transzcendencia nyomát, amely őszintén meri feltenni az ember nagy kérdéseit, kimondja a szenvedés kiáltását, megünnepli a szeretet örömét, vagy a remény halk hangján szólal meg. Egy Bach-passió és egy kortárs vonósnégyes, Rembrandt tékozló fiút ábrázoló festménye és egy mai fotóművész emberi méltóságot kereső képei, Pilinszky János csendje vagy John Rutter zenéjének megragadó szépsége túlmutathatnak önmagukon. Mert ahol az ember igazán önmagával és ennek nyomán a másik emberrel találkozik, ott már nincs messze attól sem, aki a saját képmására teremtette.

Az Ars Sacra Fesztivál húsz éve ennek a találkozásnak ad teret. Megmutatja, hogy a hit és a művészet nem egymás riválisai, hanem egymást gazdagító társak. Olyan közös nyelvet kínál, amelyet hívők és keresők, fiatalok és idősek egyaránt megérthetnek.

Kívánom, hogy ez a jubileum ne lezárás, hanem új kezdet legyen. Maradjon az Ars Sacra továbbra is olyan nyitott tér, ahol a szépségből kérdés születik, a kérdésből párbeszéd, a párbeszédből pedig – Isten kegyelméből – találkozás Krisztussal, aki „*tegnap, ma és mindörökké ugyanaz*” (Zsid 13,8).

Steinbach József
református elnök-püspök

A dicsőség fénye



Hans Urs von Balthasar teológiai esztétikája *A dicsőség felfénylése* címet viseli. A dicsőség, mint fogalom a görög nyelvből (doxa) vonult be a liturgiába, ahol ez gyakran előforduló kifejezés; sőt a római liturgiában a mise állandó részének szerves része, a liturgikus nyelv egyik kelléke. Biblikus értelemben az Isten jelenlétét kísérő fényről, ragyogásról van szó, mely természete szerint kiárad a mennyei lényekre.

A dicsőség felragyogása a Földön élő ember számára lehetővé teszi a láthatatlan, a természetfölötti Isten felismerését. A fény fizikai értelemben láthatóvá teszi a körülöttünk lévő dolgok formáját; vizuális értelemben ezek leképezését, mely azután elvezet az észleléshez, végül pedig a fogalomalkotáshoz. Mindez igaz, de mégsem kell minden esetben eljutnunk a fogalomalkotáshoz; mert a szép, az esztétikai valóság megtapasztalásának folyamata, olyan lélektani folyamat, mely megelőzi a fogalomalkotást. A dicsőség fénye – bár az emberben világít –, de mégis kiemeli az embert önmagából, saját világából; ezért lehetőséget teremt a transzcendens világgal való érintkezéshez. Ez az igazság ragadta, fogta meg, mozgatta mindazok gondolatvilágát és hozta cselekvő állapotba azok akaratát, akik az Ars Sacra Alapítvány létrehozói és Ars Sacra Fesztivál mozgatóerői. A fesztivál eseményei nem korlátozódnak a látásra vagy a hallásra; mindkettő jelentkezik például a filmművészetben. Az emberi mozgásnak is megvan a kikapcsolódást, a felüdülést és a lelki egyensúlyt megeremtő hatása. A liturgia ezért alkalmazza a látványt, melyet összeköt a hallással, sőt a mozgással is. Mindezeknek lehet önálló életük a liturgián kívül is.

A fesztivál mindezeket kínálva akar elvezetni a láthatóból, a hallhatóból, a mozgásművészetből egy olyan élményhez, mely a nem láthatóhoz, az emberi fül által nem érzékelhetőhöz, az örök mozgatóhoz és mégis állandóhoz juttat el bennünket.

+ Varga Lajos
püspök, az Ars Sacra Alapítvány alapítója





Kezdetek

„Reményt és jövőt adok nektek!”
(Jer 29,11)

A 20. Ars Sacra Fesztivál alkalmából ugyanazt a mottót választottuk, mint ami kezdeti forrásunk, a budapesti Városmisszió mottója volt: *„Reményt és jövőt adok nektek!”*

A Városmissziót Budapesten 2007-ben Erdő Péter bíboros úr hirdette meg, miután Szent II. János Pál pápa, Ecclesia in Europa című apostoli buzdításában megújulásra hívta Európa nagyvárosait.

Bécs, Párizs, Lisszabon és Brüsszel tapasztalatai azt mutatták, hogy a lelki tartalékok, belső támasz nélkül élő emberek több ezren vettek részt a programokon.

A misszió egyházi felelőse Blanckenstein Miklós atya volt, akinek a katekézisére jártunk Toroczky Ilona és Kolek Ildikó barátnőimmel, itt hallottunk a misszióról. Kerestük azt a formát, ahogyan mi is kapcsolódhatunk, megmutathatjuk a hit örömét. Iparművész lévén, elmentem az Iparművészeti Múzeum főigazgatójához, és megkértem, hogy a múzeum hatalmas szakrális anyagából egy kis kamara kiállítást állítsanak össze, de Főigazgató úr nem volt lelkes a megkereséstől. Így azután a Mátyás-templom kulturális központjának vezetőjéhez, Fenyő Róbert-hez fordultam, és megkértem, adjon egy ajánló levelet. Ő olyan pozitívan állt a kéréshez, hogy maga mellé vette Mátéffy Balázst, a Mátyás-templom múzeumának igazgatóját, és hárman újból megkerestük Főigazgató urat az ajánló levéllel, aki igent mondott. Egy emeleti vitrinbe a Szent családot ábrázoló ötvöstárgyat állítottak ki, célozva

az Egyház egyik fő célkitűzésére, a családok megerősítésére. Fellelkesülve a sikeren, barátaimmal Budapest legnagyobb múzeumainak igazgatóihoz fordultunk hasonló kéréssel, és nyitott fülekre, szívekre találtunk. Hála érte! Budapest 15 nagy múzeuma ajánlott fel a szakralitással kapcsolatos kiállítást, programot.

A Néprajzi Múzeumban az *„Együtt élő Egyházak”* címmel a zsidó-keresztény hit alkotta tárgyakat mutattak be, a kiállítást az MTA akkori elnöke Pálincás József nyitotta meg, a Magyar Rádió Gyermekkorusa közreműködésével. A Hadtörténeti Múzeumban „Európa védelmében” Hunyadi Jánost, Kapisztrán Szent Jánost és Nándorfehérvár 1456-os ostromát ismerhettük meg a déli harangszó történetével. A Magyar Nemzeti Múzeumban a Kőszegi kazulát mutatták be, melynek hímezett Szűz Mária ábrázolása évekig megjelent promóciós anyagainkon. A Petőfi Irodalmi Múzeumban a *„Remény”* kiállítás mellett írók szakrális hagyatékaiból válogattak. A Textilmúzeumban a *„Majláth ornátus”*, a Szépművészeti Múzeumban Krisztus siratása kiállítást rendezték meg, mely utóbbihoz meditációs teret is kialakítottak. A Magyar Nemzeti Galéria tematikus tárlatvezetéseket tartott, múzeumpedagógiai programot szervezett.

Több múzeum színházi előadásnak, koncertnek is helyet adott. Kiscelli Múzeumban II. János Pál pápa által írt *„Római tripticon”* című színművet mutatták be. A Bu-



dapesti Történeti Múzeumban „Pál apostol” zenés estet. A Városmisszió idejére olyan sok program lett, hogy külön nevet kapott. A Szakrális Művészetek Hetét Biboros úr nyitotta meg az Iparművészeti Múzeumban.

Az európai kultúra gyökerét jelentő a zsidó-keresztény hitből fakadó hatalmas gazdagság nagyon sok ember szívét megérintette. A pozitív visszajelzéseket hallva, nem tudtuk abbahagyni a munkát. 2008-ban megkértük Varga Lajos püspök atyát, alapítsa meg az Ars Sacra Alapítványt, hogy jogi keretek között tudjuk folytatni a művészeti missziót.

Dragonits Márta





Nyitott Templomok Éjszakája / Napja – az Ars Sacra Fesztivál első napja

A Nyitott Templomok Napja, a bécsi „Lange Nacht der Kirchen” kezdeményezés nyomán alakult ki. Nyitott Templomok Éjszakájának szervezésével kezdtük, több mint száz templom nyitotta ki kapuját ezeken az alkalmon!

Vidéki településeken nem mindig volt szerencsés az éjszakai program, így áttértünk a Nyitott Templomok Napjának szervezésére, ahol a programok akár az éjszakába is nyúlhattak. Bemutathattuk a templomokat a művészet és a hit szemével, szórólapokat készíthettünk a műalkotásokról, gyermekrajz pályázatokat írhattunk ki a templommal kapcsolatban, a rajzokból kiállítást készíthettünk. Művészettörténész hallgatók is bekapcsolódtak, rövid képes prospektusokat írtak a templomok alaprajzával, megjelölve, hol, milyen műalkotás látható.

Templomi kórusok, a közösségek zenészei gazdagították szolgálatukkal az ünnepet. Szerveztek „kincskeresést”, versmaratont, közös éneklést, imádkozást, csendes elmélkedést, osztottak igekártyákat. Az emberek nagyon szeretnek bepillantást nyerni olyan terekbe, ami nem mindig látogatható. Bemutatták a sekrestyéket, fel lehetett mászni a templomtornyokba, néhol éjszaka is. Kisebb településeken nagy ünnep volt a Nyitott Templomok Napja! Hazahívták az elszármazottakat, meghívták az önkormányzatok vezetőit, művészeket, szomszéd települések lakóit. A helyi kézművesek szakrális anyagaiból kiállításokat szerveztek, helytörténeti ismereteket osztottak meg egymással a kiállítás kapcsán. Egy 67 lelkes kis faluban a templomkertben „Mennyei mannát”

főztek. Főtereken, ahol több felekezet temploma is található, mécsesekkel rakták ki a templomok között az utat, énekszóval vonultak egymás templomaiba, apró ajándékokkal, süteményekkel kedveskedtek a betérőknek. A szervezéshez szükséges összefogás erősíti a templomi közösségeket. Különleges program volt, amikor a nyolcadik kerületben béreltek egy dottót – elektromos kisonvontat –, és azzal járták körbe Józsefváros templomait. Minden templomba betértek, és elénekelték az „Ez a templom, ez a tornya” kezdetű gyermekdalt. Miskolcon nagyszerű kezdeményezés, hogy ezen a napon városi zárandoklat keretében végigjárják Miskolc összes templomát, zsinagógáját, imaházát, példaértékű városi összefogással.

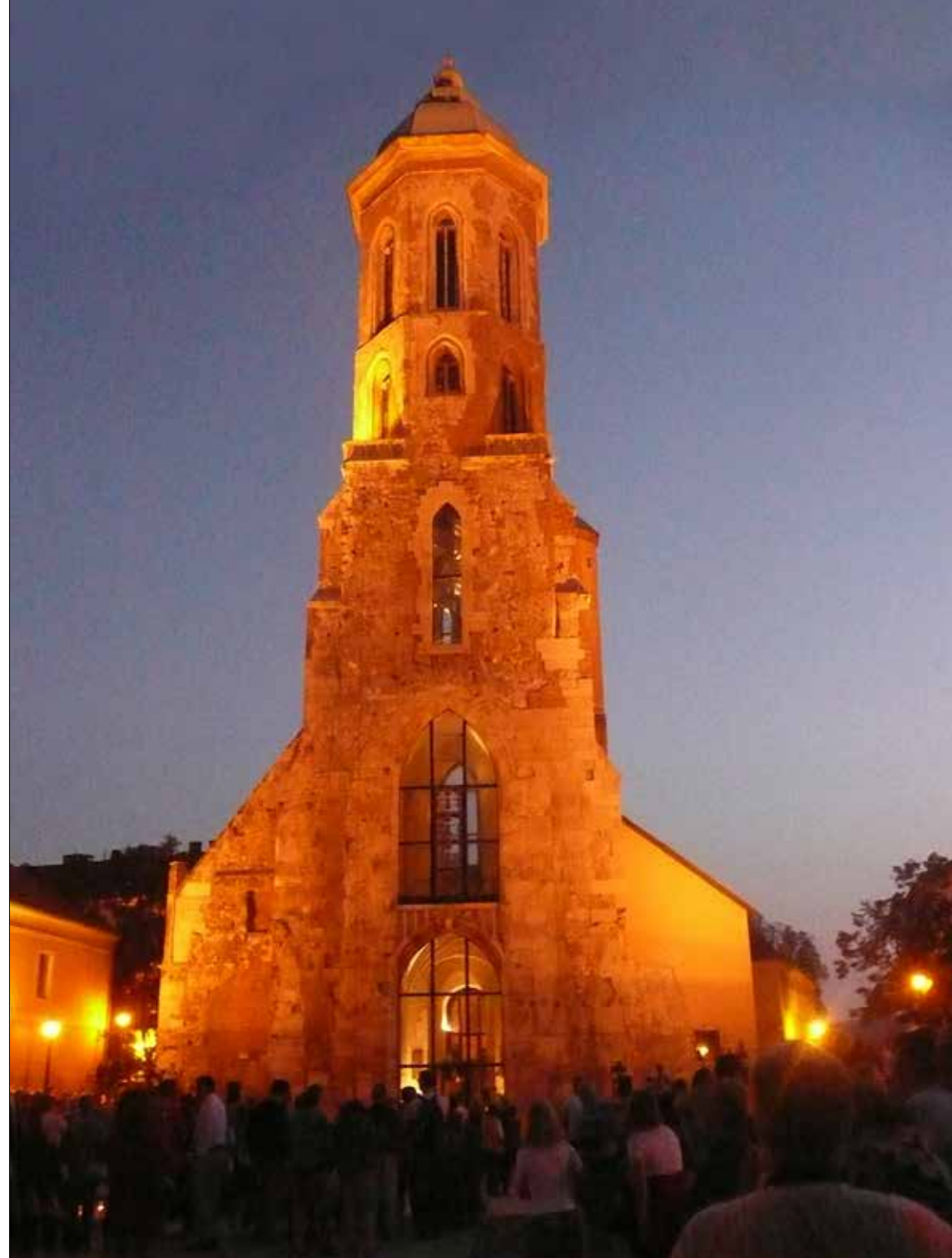
Nagyszebenben újra párbeszéd indult a keresztény felekezetek között, közösen szervezik évek óta a Nyitott Templomok Napját.

Öröm az „Élő kövek” kezdeményezéssel együttműködni az Egyetemi-templomban! A nézelődőknek figyelmes szeretettel mutatják be, miért készültek a templom műalkotásai, mit üzennek a belépőknek. Két éves kezdeményezés a templomi gitáros zenekarok részvételének szervezése a Nyitott Templomok Napján.

Nagyon hálásak vagyunk mindenkinek, aki hozzájárult munkájával a Nyitott Templomok Napjának művészeti missziójához, elősegítve, hogy közelebb kerüljünk Istenhez és egymáshoz!

Dragonits Márta





A fénytemplom kudarca

Kezdetben, az első sikerek után egyre több ötletünk és álmunk született. Évről évre megduplázódott a programok és a résztvevők száma, ami hatalmas lendületet adott a folytatáshoz. A harmadik évben azonban a növekedés mellé egy hiba is becsúszott ebbe a sorozatba – később ez is hasznos tapasztalattá vált.

Óriási ötletnek tűnt, hogy a Budai Várban, a Mária Magdolna-torony mellett álló templomromra lézerrel „felépítsük” a valaha volt falakat. Márti a közelben lakott, és ez a sosem látott Helyőrségi-templom gyerekkora óta izgatta a fantáziáját.

Az esemény vonzerejét az is növelte, hogy különösen nagy érdeklődésre számíthattunk, mivel a III. Fesztivál idején a Kulturális Örökség Napjai is a szakrális terekre fókuszáltak, így egymást erősítették a programok.

A lézertechnikával foglalkozó szakembernél tett látogatáskor inkább csak reménykedni tudtunk a sikerben, mert a lehetőségeket ott nem igazán tudtuk felmérni. Ezt a kockázatot valamelyest ellensúlyozandó, több kísérőprogramot is szerveztünk a fő esemény mellé.

A tér mellett három sátorban délutántól várták az arra járókat a finomságok: friss, illatos cipók, fehér ruhás, mosolygó hölgyek kosaraiból – ingyen. Zamatos szőlőfürtök több színben és ízben – szintén ingyen. Borkóstoló a Prímás Pince választékából – jelképes áron.

A toronyban kiállítás nyílt Balogné Jámbor Tünde textilművész nő szakrális textilképeiből.

A torony előtt nagy színpadot állítottunk fel széksofokkal. A műsorban Sediánszky János alpolgármester mondott köszöntőt, a Barnabás Fuvolatrió középkori

egyházi zenét adott elő. A Szent István Király Szakgimnázium leánykara Tökés Mária Tünde vezényletével szakrális műveket énekelt. Kubik Anna színésznő istenes verseket szavalt, a műsort Ifju György turisztikai szakember vezette.

Eközben lassan sötétedett. Legalább ezren vártuk a csodát: a fényfalak megjelenését.

Aztán ahogy alkonyodott, a korábban szélcsendes időben feltámadt a szél. A szükséges füst, amely a lézer fényének fogadó közege lett volna, szétkavargott a térben, a fel-felvillanó lézer pedig inkább vakító volt, mint látványos.

Hirtelen sötétség lett. A fontos készülék lecsapta a biztosítékot – a torony elektromos hálózata nem bírta a terhelést.

Ekkor egy közelben lakó önkéntes nagy gyertyákat és mécseket hozott. Így a fellépők a papírjaik mellett gyertyát tartottak a kezükben, a nézőtér széksorai mellett pedig üvegekben égtek a mécsesek, és kijelölték az utat.

Már a levegő is lehűlt, az emberek fázósan húzódtak össze vagy bújtak egymáshoz. Mi a színpad mögött, a torony falának dőlve álltunk. Kicsit féltünk is már. Nekem valamiért még Jeanne d’Arc is eszembe jutott.

És akkor történt valami. A színpadon megjelent Cserkó atya. Kedvesen köszönt:

– Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Kevesen válaszolták halkan:

– Mindörökké ámen.

És beszélni kezdett. Arról, hogy most csodát várunk, de nem biztos, hogy technikai csoda történik, és ez nem baj.



Először a mi lelkünkben kell templomot építeni. A sötétség romjai között ott születhet meg a fény, és Jézus maga költözhet közénk. Majd imára hívott minket.

És ez már maga volt a csoda. Az ülők felálltak, a romokon kuporgó fiatalok is felegyenesedtek. Aki nem imádkozott hangosan, az csendben követte a szavakat. A *Miatyánk* után az *Üdvözlégy* és a *Most segíts meg, Mária* is elhangzott.

Az emberek pedig, mintha egy előadás után oszlana a közönség, lassan, nyugodtan indultak haza. Nem azt vitték magukkal, amit vártak – hanem valami mást. Valamit, ami talán mindig is hiányzott, vagy csak most vált igazán felismerhetővé.

Biztos, hogy ez kudarc volt?

Toroczky Ilona





Kis közös hajlék

„Ha csak egy alkalommal is, de szeretnénk közkinccsé tenni a szavakat, hangokat, eljuttatva azokhoz, akik ebben is nélkülözni kényszerülnek: közös hajlékként kínálva fel a művészet láthatatlan falait.” – írta Lackfi János, akit elsőként kértünk fel a Hajléktalanok műsorába, és aki lelkesen jött a Misztrál együttessel. Együtt evett, beszélgetett a meghívottakkal, verseket rögtönzött és vidám hangulatot teremtett.

Minket, rutinos „arsz szakrásokat” kértek fel az első Katolikus Társadalmi Napok megbízottjainak segítségével, hogy közösen szervezzünk művészeti programokat. A felkérő Szent Egyed Közösségének segítségével meghívhattuk a hajléktalanokat az Ars Sacra Fesztiválra. E közösség tagjai hetenként járnak az utcán lakókhoz, figyelnek rájuk, esetenként barátot, családot pótolnak. Ők mondták, hogy mindenekelőtt finom ebédet is illik adnunk a szegényeknek, akik ilyenkor rendszeren felöltöznek.

Mi is nagy igyekezettel készültünk erre a sosemvolt eseményünkre.

A Jezsuiták vendégeként a Párbeszéd Háza alagsorában Vértessaljai László, a közkedvelt Laci atya köszöntő szentmiséjére már szállingóztak a környék szegényei. Még kevesen voltak a meghívottak, örültünk, hogy néhányuk áldozott is. Az ebédre hivatalos vendégeknek a valamikori templom terében terítettünk, a nyolc hatszemélyes asztalon fehér abrosz, szalvéta, egyszerű edények, kancsóban ivóvíz sorakoztak, középen vázában virág virított. Lassan megtelt az étkezőnek berendezett templomtér tiszta ruhába öltözött emberekkel. Kedves, fiatal zenészeink, a lelkes Misztrál együttes tagjai, közös

kedvencünk, János és mi szervezők is egy-egy asztalhoz ülve vártuk a kicsit félénk helykeresőket. Minden hely betelt. Megérkeztek a leveses tálak, azután a sült húsök, a köretek mellé savanyúságot, majd később süteményt is tettek az asztalokra. Egyre oldottabb lett a hangulat, különösen ott, ahol Jánosnak öntötte ki a lelkét az asztaltársaság. A jóllakottak lassan elcsendesedtek, a közönség megnövekedett a templom terében összegyűttekkel. Valamennyien János és a Misztrál lelkes hívei, és vidám zenével elkezdődött a varázslat. A körülöttünk ülő elfogódott férfiak, akik eddig csak egymással beszélgettek, most félénk fordultak derűsebben, egyikük foghíjas mosolyát takargatva mondta, hogy ő is ír ám verseket. Volt köztük olyan, aki megemlítette, hogy korábban segített nekünk a parkolásnál a híd alatt. Milyen mások itt ők, a máskor oly vadnak látszóak is! A zene megállt, János különös, ritka szavakat kért közönségétől, melyekből rögvest verset faragott, míg a zenészek múltatták az időt. Pár perc múlva felolvasta az új művet. Óriási sikere volt! Az asztaloknál kávé osztottak és a hangulatos zene közben még sok vidám-szomorú történetet hallhattak egymástól az ott ülők. Talán legalább erre a kis időre fel lazult köztünk a távolság, otthon érezhették magukat a város otthontalan csellengői. Egy asszony még arra is megkért minket, hogy próbáljunk neki varrónői állást keresni. Megadta a címét is, neki még volt. János már ránk-ránk nézett, hogy fejezzék-e be, harmadszorra bölintottunk. Hálás boldogsággal álltunk fel a végén, imánk újra meghallgatásra talált!

Toroczka Ilona





Életem első komolyzenei koncertszervezése akár végleg el is vehette volna a kedvemet a többitől – annyi galibával társult. Fesztiválunk akkor még gyerekcipőben járt. A Budapesti Történeti Múzeum üvegtetős Barokk csarnokába álmodtuk meg a híres zongoraművész, Bogányi Gergely estjét.

„Mindent megbeszéltünk” – gondoltam naiv kezdőként. A koncert vasárnapján azonban rémes meglepetések vártak.

Kora reggel például öt nem fogadott hívás a telefonomon. Mire visszahívtam a zongoraszállítót, már letette a Bösendorfert a szomszédos Nemzeti Galéria aulájába. Idegesen hívtam a hangszerkölcsonzó cég vezetőjét, segítséget kérve tőle. Dühösen vette fel: Oldjuk meg, ő a tengerparton nyaral, és vegyük tudomásul: ha a 25 milliós zongorának baja esik, azt mi fizethetjük.

Hogy is van ez? Ingyenes programokat szervezünk önkéntes munkával, pályázatokból próbáljuk előteremteni a költségeket, és közben még ez is minket terhel?

Ekkor már a helyszínen voltam. Áthozattam a zongorát a Nemzeti Galériából, és abban bíztam, hogy majd az őrző-védő szolgálat vigyáz rá. Csakhogy a szolgálatos őr éppen a közelgő esküvőjét szervezte telefonon. Nem lehetett rá haragudni – de számítani sem. Borzasztóan izgatott volt, így végül én kezdtem őrizni a zongorát. Az átjáró csarnokban jöttek-mentek a látogatók, és mivel ott állt egyedül ez a gyönyörű hangszer, féltem, hogy valaki kipróbálja.

Megéheztem, kiszaladtam a büfébe. Mielőtt bármit vettem volna, meghallottam, hogy valaki ütögeti a bil-

lentyűket. Rohantam vissza – de szerencsére csak a hangoló érkezett meg. Így maradt egy kis időm körülnézni. Ekkor vettem észre, hogy technikai felszerelés gyakorlatilag nincs.

Aztán hirtelen eszembe jutott az is, hogy a szomszédban kezdődő borfesztivál csak 2500 forintos belépővel látogatható, és ugyanarról az udvarról nyílt a múzeum is. Vagyis a mi ingyenes koncertünket is csak fizetős kapukon keresztül lehetett megközelíteni. Kinyomoztam, hogy ki a borfesztivál szervezője és felhívtam. Ő is megijedt. Végül közösen kitaláltuk, hogy a két kapunál egy-egy önkéntes vár majd zászlós bottal, és amikor összegyűlik néhány koncertre érkező, együtt beengedik őket a területre.

Közben felmértem, hogy hangosítás sincs. Moderátort és egy egyetemi professzor bevezetőjét is megszerveztük, így sürgősen hangtechnikára volt szükség.

Felhívtam egy zenész barátomat, de ő is éppen egy rendezvényre készült, így nem tudott segíteni. Végül a templomunkból kaptunk segítséget: egy nagyon rendes fiú a behajtani tilos tábla miatt nem motorral, hanem a hátán cipelte fel a hatalmas hangfalat.

És ekkor megérkezett Bogányi Gergely. A művész úr az egyik fizetős kapunál várt, feleségével és kislányával, kérte, hogy menjen eléjük valaki, mert nem találták az utat. Örömmel lettem az a valaki.

Addigra a nézőtér megtelt. A közönség soraiban többen voltak, mint ahány szék állt rendelkezésre. És a hihetetlen káosz végén valami csodálatos koncertet hallhattunk. Dr. Roska Tamás bevezetőjével megszólalt Beethoven. Ott volt Doma is, a szomszéd kisfiú, aki addig



nyúzta a szüleit, amíg el nem hozták. Miután átéltem életem első saját szervezésű koncertjét, a sok galiba már nem szeghette kedvemet.

Sőt. Azóta Bogányi Gergely minden évben fellép nálunk csodálatos zongorájával – mindig más-más helyszínen, sokszor zenész családtagjaival együtt. Hitét is megosztja velünk, az utóbbi években pedig már saját kompozícióit is. Ma már őt nevezzük az Ars Sacra Arcának.

Toroczka Ilona





Ökumené, összetartozás

„Ne azt keressük, ami elválaszt, hanem ami összeköt!” – mondta XXIII. János pápa.

Az ökumené fontos helyet foglal el a szívünkben. Katolikusként is valljuk, hogy a szakrális művészet – ha nem éppen egyházművészetről beszélünk – nem választható felekezetre.

A közös gyökerek és értékek hangsúlyozása jegyében éveken át rendeztünk zenei áhítatokat, amelyek középpontjában a zsoltáreneklés állt. A hagyománnyá vált bazilikai eseményt kórusokkal, gyermekkórusokkal, hangszeres zenével színeztük. Volt, hogy a műsorban csak kortárs zeneműveket, mai szakrális műveket ismerhettünk meg. Előfordult, hogy a négy nagy történelmi egyház műsorát kiegészítettük egy hazánkban ritka, anglikán egyházzenei éneklő vegyeskarral. Az ő karnagyuk olyan műsort is hozott, amit a protestáns kórustagok ismerhettek, így azt együtt adták elő.

Különlegességgént az egyik műsor végén a kivonulók a Bazilika előtt körtáncot jártunk. A kezdetben szűk kör egyre bővült: fellépők és nézők együtt, egymás kezét fogva ünnepelték az összetartozást, az istengyermekséget. Ha a fesztivál időpontja egybeesett a zsidó ünneppel, és ezért Fekete László főkantor nem énekelhetett, arra is találtunk megoldást. Ilyenkor vagy orgonán és hegedűn szólt a zene, vagy egy nem vallásos énekes lépett fel. Felemelő koncertek voltak ezek. Minden fáradozást megért, a gyakran 100 ember irányítgatása után, látni a derűs arcokat, csillogó szemeket!

Mérföldkö volt a 2021. évi Budapesti Eucharisztikus Kongresszus, melyhez a bíboros úr művészeti progra-

mok rendezésére kért fel minket. Mivel a Bazilikában éppen akkor sok esemény zajlott, az addig éveken át kedvelt helyszín helyett kénytelenek voltunk olyan templomokat keresni, melyekben ökumenikus műsorok lehetnének. Így fedeztük fel a főváros szívében azt a különleges „virtuális keresztet”, amelynek négy végpontján egy-egy jelentős templom áll: a Március 15. téri Nagyboldogasszony Főplébánia-templom, a Deák téri evangélikus templom, a Kálvin téri református templom és a Rózsák terei görögkatolikus templom. Ezeket a kereszt köti össze, talán nem is véletlenül.

Azóta, már hatodik éve e templomokban lépnek fel a négy felekezet művészei. Egyik évben saját templomukban, másik évben egymáséban. Műsoruk nemcsak egyházzenei. A zenészek, énekesek között is akadhatnak istenkeresők, hitetlenek, más vallásúak, épp úgy, ahogy a közönség soraiban. A helyszín szelleme és az ökumenikus szándék mégis érezteti az összetartozás és a spirituális egység vágyát, melyet a művészet, a zene segít. A közönségben és a fellépők között is sok a fiatal, minden esemény szívmenlengető. Szép csapat, szép műsorok, felemelő történetek várhatók itt, Isten, művészet és család témában.

És még egy: Különös jelentőséggel bír az is, hogy a Március 15. téri templom Pest első temploma volt. A Duna túlpartján pedig Szent Gellért szobra áll, kinyújtott kezében a kereszttel. Ez a kereszt – amely a kereszténység hazai gyökereire emlékeztet – mintha éppen arra a képzeletbeli vonalra mutatna, amely összeköti templomainkat.

Hála érte.

Toroczka Ilona





Szeretetnyelves kínok és örömök

Egy lelkes fiatal káplán egyszer azzal keresett meg minket, hogy szervezzünk az ifjúsági csoportnak február 14-ei műsort – olyat, amelyben a Valentin nap jelentése a helyére kerülhet.

Éppen a szeptemberi fesztiválunkra készültünk, de belefért még ez a januári felkérés is. Márti, ismerve a versemániámat, nekem adta a feladatot. Akkoriban istenes verseket gyűjtöttem, de a szerelem témája sem állt távol ettől; néha ugyanazt a mélységet érintik. Gyorsan összeválogattam néhány szép szerelmes verset, és elküldtem Oberfrank Pálnak azzal a kéréssel, hogy színésznő feleségével olvassák fel őket február 14-én a kamaszoknak.

Pali később szomorúan hívott fel, hogy mégsem érek rá. Közben az atya is szólt: arra az estére inkább gyónást és áldozást szervezett a fiataloknak. Addigra azonban már Miklya Luzsányi Mónika keretbe foglalta a verseket. Örömmel láttam, hogy nemcsak szépen összeszerkesztette az anyagot, hanem kortárs versekkel és Szent Pál szeretethimnuszával is gazdagította. A friss forgatókönyv mégis a fiókba került.

Karácsony táján aztán felmerült bennünk, hogy az ünnepek előtt tarthatnánk egy estet a barátainknak és ismerőseinknek. Pali ezúttal örömmel igent mondott. Odaadta a Pilinszky Caffét, amelynek akkoriban a vezetője volt, a női szerepre pedig Kéri Kittyt kérte fel.

Kitty közvetlenül az előadás előtt rendezte végleges sorrendbe a férfi- és női verseket, valamint a zenei részteket. Én a zenét válogattam össze, és egy hordozható színpalat terveztem hozzá. Kék és zöld függönyöket választottam: könnyű volt szállítani és feltenni őket, és

reméltük, hogy később más helyszíneken is használhatjuk majd. A zenéhez Bach zongoraműveiből válogattam, mert a fűgák emlékeztettek a verses párbeszédre, melyeket így szépen vezettek be a halk dallamok.

Minden elkészült. Volna. Ha az időjárás nem szól közbe. Aznap hajnalban, az évtized egyik leghidegebb reggelén mínusz húsz fokra süllyedt a hőmérséklet, és az étterem fűtőrendszere szétfagyott. Reggel még felszereltük a díszleteket; szépen simultak egymáshoz a kékek és zöldek. Éppen virágot mentem venni a Művésznőnek, amikor megindult a víz a csövekből. Mire visszaértem, már eláztatta az alagsort.

Mégis ott kellett megtartanunk az előadást. A színpalat is levittük a pincébe, mert fent a hatalmas üvegfelületek csak tovább hűtötték a termet. Pali házigazdaként csodát művelt: felszivattyúzott minden vizet. A hideg padlóra gyorsan székeket tettünk, mert közben már érkeztek a bátrak.

A közönség kabátban ült le. Köztük volt a kisbabát váró lányom is. A színészek több réteg ruhában készülődtek az egyetlen használható mosdó előterében.

És mégis elkezdtük a Szeretetnyelvet.

Kint mínusz tizenkilenc fok volt, bent talán plusz tizenkilenc. A huszonöt vers szerzői közül ketten is eljöttek: Simon Márton és a névrokonom, Toroczky András. A szövegek éltek, a színészek teljes odaadással mondták őket, és valami különös áramkör alakult ki a közönség és az előadók között.

Amikor egy óra múlva vége lett, a taps nem akart szűnni. Könnyes-mosolygós arcok kérdezték: lesz-e ilyen máskor is.



Lett.

Tíz év alatt harminckilenc előadás született belőle. Nem hirdettük őket. Az emberek egymásnak adták tovább a hírét. Hívtak minket iskolába, egyetemre, esküvőre egy pajtába, sportcsarnokba, nappali szobába, szalonba, faluházba, még egy ebédlőbe is, amikor a balatonparti Szélrózsa Fesztivál színpadáról a vihar elől odamenekültünk. Sokszor beszélgetés követte az este-

ket: atyák, költők, színészek ültek le együtt gondolkodni szerelemről, szeretetről, emberről. És érezhetően ott volt Ő is – Miklya Luzsányi Mónika szavait idézve – „aki minden szeretetek mestere”.

És minden alkalommal úgy éreztük, ugyanaz történik újra: valami, ami egy majdnem kudarcba fulladt, hideg decemberi estén született meg először az alagsorban.

Toroczka Ilona





Roma misszió

Őszintén szólva semmit nem tudtam a roma festőkről és festészetükről. Bele csöppentem ... mint ahogy a „segítő önkéntes” státuszba is.

Márti ötlete volt, hogy jó lenne kiállítást szervezni, mert csoda képeket látott Gödöllőn egy Bada Márta nevű roma festőnél.

– Mi lenne, ha elmennénk hozzá? – aztán meglátjuk!

Egy őszhajú szikár asszony fogadott bennünket, tekintélyt parancsoló tartással – hihetetlen kedvességgel, segítőkészséggel. Megmutatta a képeit. Válogassatok belőle, ami csak tetszik! Nem hittem el, hogy van ilyen feltétlen bizalom! És a képek! Színvilágukkal, témájukkal, egyediségükkel elvarázsoltak!

– Megszervezed? – kérdezte hazafelé Márti. – Rendben! – válaszoltam.

A következő lépések már egymás után adódtak.

Helyszínt keresni, további roma festők által készített szakrális képek felkutatása, kölcsön kérése, szállítása, installálása. A megnyitóra megkérni olyan valakit, aki ennek a témának szakértője.

Ünnepélyessé tenni, megtisztelni a résztvevőket, jó szóval, finom falatokkal, zenei aláfestéssel, felkészültséggel. A szervezéshez rengeteg segítség érkezett világi és egyházi vonalon egyaránt. A jó ügy érdekében kézről-kézre adtak.

2009–2010–2011-ben „saját” szervezésben a további években helyi közösségekben „önszervező” módon folytatódtak a kiállítások Budapesten és vidéken egyaránt. Ismert és kevésbé ismert roma művészek kaptak lehetőséget az Ars Sacra fesztivál keretén belül a bemu-

tatkozásra. Néhány név, a teljesség igénye nélkül: Bada Márta, Balogh B. András, Balogh József, Botos Flórián, Csányi János, Csámpai Rozi, Felkovics József, Kakas József, Kosztics László, Kun Pál, Labancné Milák Brigitta, Nagyné Horváth Judit, Kalányos Gyöngyi, Oláh Jolán, Oláh Mara, Orsós Teréz, Váradi Gábor.

Ismerjenek meg közülük három festőt:

Bada Márta

Bada Márta 1951. március 19-én született Erdőtarcsán. Semsey Iván, a Gödöllői Művésztelep vezetője és Mizser Pál festőművész, valamint László Lilla rajztanárnő segítő keze nyomán alakult ki festészete. 1975 óta fest rendszeresen. Kezdetben amatőröknek szóló pályázatokon vett részt. Impresszionisztikus, gazdag színvilágú képein a természet, a gödöllői táj, az ott élő romák élete és egy megálmodott mesevilág elevenedik meg.

Ferkovics József

Ferkovits József Letényben született, 1961. április 17-én. Szülei korán elváltak, ezért gyermekotthonba kerül. Egészen kiskorától lerajzolt mindent, amit átélt vagy látott. Tanárai felfigyeltek tehetségére, és több pályázatra bevezették. A pécsi Képző- és Iparművészeti Középiskolában Horváth János grafikusművész csiszolta tehetségét. 1982-ben a Képző- és Iparművészeti Főiskolán Pajzs László és Fóti Ernő festőművészek magántanítványa lesz. A főiskolát három év után abbahagyja, alkotómunkára vágyik. Évekig tanít, szakkört vezet, közben befejezi főiskolai tanulmányait, grafikus diplomát szerez. Számos tárlaton szerepel.



Váradi Gábor

Váradi Gábor 1958. február 14-én született Ózdon. 1989 óta fest: tájat, portrét és sokalakos álomszerű képeket. Első tanára Rákossy Zoltán volt, mesterének pedig Péli Tamást tekinti. A kilencvenes évek közepén 24 év után az alkotás miatt otthagyta a kohászatot. 1994-ben művészi ambíciói Izlandig vitték. Mire hazatér, már ismert művésznek számít. 1998-ban tanodát alapít, és vezeti 2008-as bezárásáig. A kilencvenes évektől a Cigány Ház

képzőművészeti alkotótáborainak állandó résztvevője és kiállítója. 1989-től állít ki országszerte, Ózdon és Budapesten.

Hiszem, hogy képeik bemutatásával egy olyan értékes és kevésbé ismert szeletét mutattuk be a képzőművészetnek, amivel az érdeklődők évről évre egyre többet ismertek meg a roma kultúra sokszínűségéből.

Baksy Hédi





Rex Hungarorum – Szent István király

Hogyan lehet közel hozni egy ezer évvel ezelőtt élt király történetét a mai gyerekekhez? Alapítványunk erre a kérdésre a bábjáték nyelvén válaszolt, amikor létrehozta a „*Rex Hungarorum – Szent István király*” című előadást.

A mesélő bábok segítségével a gyermekek időutazásra indulhatnak: megismerhetik a kis Vajkot, a fiatal Istvánt, a koronázás történetét és az államalapítás izgalmas eseményeit. A történelemkönyvek alakjai egyszer csak életre kelnek a színpadon, a régmúlt eseményei pedig kalanddá válnak.

Az előadás nemcsak történetet mesél, hanem kérdéseket is felvet: Mitől lesz valaki jó vezető? Miért fontosak a közösségek? Hogyan lehet maradandót alkotni egy ország életében? A gyerekek játékosan, mégis tartalmas módon találkozhatnak Szent István örökségével.

A produkció az évek során számos helyszínen megfordult: a Margitszigeten, a Czakó kert szabadtéri programján, iskolákban, templomokban, közösségi házakban és fesztiválokon. Sok gyermek számára ez jelentette az első találkozást Szent István alakjával – nem egy történelemkönyv fejezeteként, hanem egy élő, színes történetként.

A „*Rex Hungarorum – Szent István király*” bábelőadás jól mutatja az Ars Sacra egyik fontos törekvését: a hit, a történelem és a művészet összekapcsolását úgy, hogy az a legfiatalabbakat is megszólítsa. Mert a nagy történetek akkor maradnak velünk, ha újra és újra elmeséljük őket – néha éppen bábok segítségével.

Kolek Ildikó





Egy történelmi találkozás: Ars Sacra Debreceniensis a Várkert Bazárban

Az Ars Sacra Fesztivál történetének egyik nagysikerű kiállítása a 2015-ös esztendőhöz kötődik. A IX. Ars Sacra Fesztivál kiemelt eseményeként a budapesti Várkert Bazár Déli palotája adott otthont az *„Ars Sacra Debreceniensis”* című reprezentatív tárlatnak, amely a főváros szívébe hozta el a cívisváros szakrális és művészeti gazdagságát.

A kiállítás létrejöttét a katolikus hitélet Debrecenbe való visszatelepülésének 300. évfordulója ihlette. A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye és a Debreceni Művelődési Központ összefogásával megszületett tárlat először vidéken aratott hatalmas sikert, majd a fesztivál keretében Budapesten is bemutatkozhatott. A Várkert Bazár tereiben közel száz lenyűgöző műalkotás – kortárs képző-, ipar- és fotóművészeti munka – sorakozott fel. A kiállítás szakmai összefogását, a művek magas színvonalú kiválasztását és a tárlat egyedi koncepcióját dr. Nagy Márta egyetemi docens, a kiállítás kurátora vezényelte.

A 2015. szeptember 10-i budapesti ünnepélyes megnyitó az egyházi és a kulturális élet kiemelkedő szereplőit vonultatta fel, jelezve az esemény rendkívüli súlyát. A megjelent vendégeket Bosák Nándor, a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye püspöke köszöntötte. A megnyitón a házigazdák képviselőjében köszöntőt mondott Gyutai Csaba, a Várgondnokság Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója is, miközben az esemény fényét Maczkó Mária énekművész lélekemelő játéka emelte.

Bár a kiállítás kiindulópontját a katolikus jubileum adta, a tárlat a legszebb ars sacra hagyományokhoz hűen mélyen ökumenikus szellemben valósult meg. A bemutatott művekben és alkotókban természetes módon találkozott a katolikus és a protestáns identitás. A kiállítás megnyitója és anyaga egyaránt megmutatta, hogy a művészet képes felülemelkedni a dogmatikai határokon, és a szépségen keresztül képes láthatóvá tenni azt, ami a különböző felekezetek hitében közös és összeköt.

Az *„Ars Sacra Debreceniensis”* nemcsak a 2015-ös fesztivál, de az egész rendezvénysorozat történetének is kiemelkedő pillanata maradt: bizonyosság arra, hogy a szakrális művészet képes megszólítani a jelen emberét, miközben mélyen merít a múlt tiszta forrásaiból.

Kolek Ildikó





Volt egyszer egy Ars Sacra Filmfesztivál 2016–2021

Az Ars Sacra Filmfesztivál ötlete 2016-ban született meg azzal a vágygal, hogy a film nyelvén is megszólalhassanak azok az örök emberi és szakrális értékek, amelyek az Ars Sacra Fesztivál egészét áthatják. Fontosnak tartottuk, hogy a hit ereje mellett olyan alkotásoknak is teret adjunk, amelyek érzékenyen, művészi igénnyel beszélnek az emberi sorsról, a reményről, a közösségről, a megmaradásról és az élet szépségéről.

A filmfesztivál hamar különleges helyet foglalt el a hazai kulturális életben. A vetített alkotások nemcsak szakrális témákat dolgoztak fel, hanem a magyarság történelmének fontos pillanatait, kulturális örökségét, kiemelkedő személyiségeit és a határon túli magyarság sorsát is közel hozták a nézőkhöz.

Az első vetítéseknek a Premier Kultkafé adott otthont, később a Tabán Art Mozi vált a fesztivál meghitt és szeretett helyszínévé. A beérkezett filmeket rangos szakmai zsűri értékelte; állandó tagjai között volt Dér András rendező és Gelencsér Gábor filmesztéta is.

A hat év alatt összesen 587 film érkezett a fesztiválra, amelyek közül 245 alkotás került be a versenyprogramba. Rövid- és egész estés dokumentumfilmek, animációs és kísérleti filmek egyaránt helyet kaptak a válogatásban. A díjazott alkotások között olyan emlékezetes filmek szerepeltek, mint az *A te neved*, *A létezés eufóriája*, a

Könnyű leckék, a *Hetednapon*, a *Mesék a zárkából* vagy a *Szerzetesnek álltam*.

A sok értékes film és a közönség érdeklődése hívta életre az Ars Sacra Filmklubot is, amely 2017 januárjától minden hónap utolsó szerdáján várta az érdeklődőket a Párbeszéd Házában. Az ingyenes vetítések után a meghívott alkotókkal és vendégekkel beszélgethetett a közönség. Az évek során egy nyitott, gondolkodó, filmesztétikai és lelki kérdésekre egyaránt érzékeny közösség alakult ki.

2021-ben a filmklub a Magyar Katolikus Rádióval együttműködésben valósult meg. A vetítések tematikája a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszushoz kapcsolódott, bár a járványhelyzet miatt az események az online térbe költöztek, az Ars Sacra Alapítvány YouTube-csatornájára. A beszélgetések moderátora Göbel Ágoston, a Katolikus Rádió szerkesztője volt.

Az Ars Sacra Filmfesztivál és Filmklub létrejötté és sikere sokak elkötelezett munkájának gyümölcse. Különösen fontos szerepet vállalt Kolek Ildikó, az Alapítvány kuratóriumi tagja, valamint Forgács Sára önkéntes szervező, akik odaadó munkájukkal éveken át formálták és építették ezt az egyedülálló közösséget.

Forgács Sára és Kolek Ildikó





A Feltámadás fényei az altemplomban Maria de Faykod kiállítása

Van, amikor egy kiállítás nem csupán képeket mutat be, hanem csendet teremt. Ilyen volt a Franciaországban élő magyar származású szobrászművész, Maria de Faykod kiállítása is, amelyet 2022-ben a budapesti Szent István-bazilika altemplomában rendeztünk meg.

A tárlat Lourdes világhírű keresztútját idézte meg a művész saját művészi fotóin keresztül. Olyan részletek tárultak fel a látogatók előtt, amelyek új megvilágításba helyezték az alkotásokat. Egy-egy tekintet, mozdulat vagy gesztus önálló történetévé vált, és segített elmélyülni Krisztus szenvedésének és feltámadásának üzenetében.

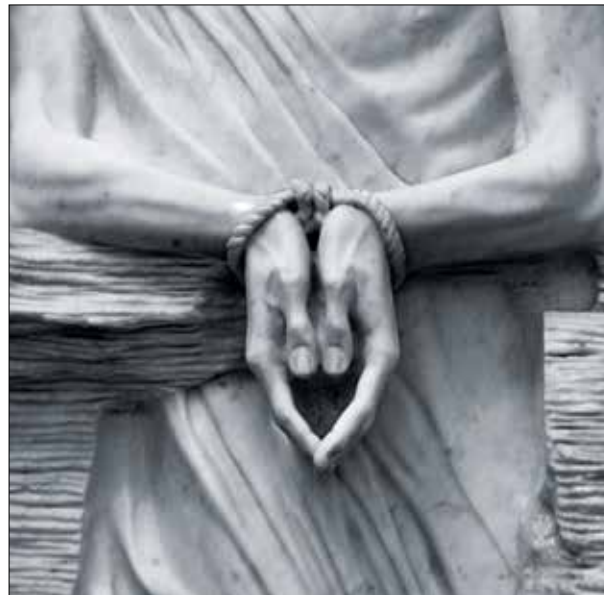
A kiállítás ünnepélyes megnyitóját 2022. szeptember 18-án tartottuk. Nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy a tárlatot Prof. Dr. Tulassay Zsolt akadémikus, Széchenyi-díjas egyetemi tanár nyitotta meg. Az esemény emelkedett hangulatához Váray Péter, Váray-Major Zsófia és Váray Domonkos zenei kísérete is hozzájárult. A kiállítás finisszázsa is nagy érdeklődés mellett zajlott, a művész személyes részvételével. Közreműködött Szikora Borbála fuvolán.

Maria de Faykod művészetének egyik különlegessége, hogy a keresztút hagyományos tizennégy stációját a feltámadás eseményeivel egészíti ki. Ez a reménységgel teli látásmód a kiállítás egészét áthatotta. Nem a szenvedés volt a végső üzenet, hanem a megújulás, az élet és a feltámadás öröme.

A Bazilika altemplomának csendes, bensőséges tere különleges keretet adott a tárlatnak. Örömmel tapasztaltuk, hogy sok látogató nemcsak megtekintette a képeket, hanem időt szánt az elcsendesedésre, a szemlélődésre és a személyes találkozásra is az alkotások üzenetével.

Számunkra ez a kiállítás különösen fontos állomás volt: megmutatta, hogy a művészet valóban képes hidat építeni ember és ember, hit és kultúra, ég és föld között. Maria de Faykod alkotásai által a Bazilika altemploma néhány hétre a szépség, a remény és a feltámadás üzenetének különleges találkozóhelyévé vált.

Kolek Ildikó





Példaképeink

Ég és föld között: Időtlen példaképek a ma emberének

Alapítványunk küldetéséből született meg egyik leg-szebb, leginkább kézzelfogható gyümölcse: a *„Példaképeink – időtlen értékekkel”* című szabadtéri vándorkiállítás, amit a 2021. évi Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus tiszteletére álmotdunk meg.

A tárlat az elmúlt években valódi spirituális zarándokúttá vált. Megfordult a Budai Várban a Magdolna-torony előtti téren, a Margitszigeten, a piliscsabai megújult Templom téren, valamint Székesfehérvár, Győr, Esztergom, Zsámbék, Vác, Kecskemét, Miskolc, Zalaegerszeg, Sopron, Pécs és Szeged patinás, történelmi terein. Útja során eljutott a szalézi lelkesgű Péliföldszentkeresztre, a történelmi Vasvárra, a Balaton-felvidék rejtett gyöngyszeméig, Vászolyig és a balatoni vízpart több helyszínéig, sőt a határon túlra, a kegyelmekkel teli Csíksomlyóig és más határon túli magyar közösségeig, hogy utcákon, templomkerteken és iskolaudvarokon keresztül hozza el közénk az időtlen értékeket.

A kiállítás szakít a múzeumok hűvös távolságtartásával. A 21 darab forgatható, monumentális panelen életnagyságban elevenednek meg nemzetünk legnagyobb szentjei, boldogjai és tiszteletreméltó személyei.

Kállai Nagy Kriszta lenyűgöző, színes és kifejező grafikai modern köntösbe öltöztetik az ikonográfiai hagyományokat, így a figurák szinte lelépnek a tablóról.

Bethlenfalvy Gábor finomra hangolt, lényegre törő életrajzi összefoglalói nem száraz tényeket közölnek, hanem a sorsok mögött rejlő belső, lelki küzdelmeket is érzékelhetővé teszi.

Árpád-házi királyoktól a huszadik század mártírjaiig

A kiállítás anyaga egy gyönyörű ív, amely összeköti a magyar múltat a jelennek. Szent István államalapító hitétől és Szent László lovagkirályi erényeitől indulva, Szent Erzsébet tevékeny szeretetén és Szent Margit önfeláldozó, engesztelő életén át eljutunk egészen a közelmúltunk mártírjaiig és hitvallóig. Kaszap István fiatalos lendülete és tisztasága, Bódi Mária Magdolna mindhalálig tartó hűsége, Boldog Salkaházi Sára önfeláldozása, Brenner János tiszta elszántsága vagy Mindszenty József megtörhetetlen tartása mind ugyanarról tanúskodnak: a szeretet mindent elsöprő erejéről.

Ez a tárlat nem a tökéletességről szól, hanem a hűvös emberek döntéseiről. Arról, hogyan lehetett a történelem legviharosabb századaiban is megőrizni a békét, a hazaszeretetet, az irgalmat és az erkölcsi tartást.

A vándorkiállítás legfőbb üzenete, hogy a szentség nem a mindennapoktól elzárt dolog, hanem a nyüzsgő terek, az utcák és a hétköznapiak része.

„Ne féljetek vágyakozni arra, hogy szentté váljatok!” – mondta Szent II. János Pál.

A jubileumi XX. Ars Sacra Fesztivál évében ez a kiállítás továbbra is azt hirdeti, hogy bár a világ változik, a hiteles emberi élet iránytűje változatlan.

Nemzetünk szentjei ma is itt járnak közöttünk, és életükkel hirdetik: *„Reményt és jövőt adok nektek!”*

Kolek Ildikó





Há a kövek beszélni tudnának...

„Ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni”

(Lk 19,40)

Budapest utcáin járva gyakran elsétálunk olyan helyek mellett, amelyek évszázadok történeteit őrzik. Egy templom kapuja, egy kolostor falmaradványa, egy régi sírkő vagy egy eldugott udvar mind-mind mesélni tudna, ha volna, aki meghallgatja. Az Ars Sacra séták éppen erre vállalkoznak: hogy megszólaltassák a város látható és rejtett emlékeit, és közelebb hozzák az emberekhez a szakrális örökség gazdagságát.

A séták története szervesen kapcsolódik az Ars Sacra Alapítvány küldetéséhez. Ahogyan a fesztivál a művészet nyelvén igyekszik megmutatni a hitből fakadó értékeket, úgy a séták a város terein keresztül tárják fel a múlt és a jelen közötti kapcsolatokat. Nem egyszerű városnézések ezek, hanem találkozások építészettel, történelemmel, művészettel és emberi sorsokkal.

Az évek során a résztvevőkkel bejártuk Budapest számos ismert és kevésbé ismert szakrális helyszínét. Volt, hogy a budai Vár középkori emlékei között kalandoztunk, máskor a város templomainak és kolostorainak története bontakozott ki előttük. Megismerhettük a Margit-sziget több mint nyolcszáz éves szakrális örökségét, a domonkos apácák világát és Árpád-házi Szent Margit emlékét, miközben a sziget jól ismert tájai új jelentéssel teltek meg.

A séták gyakran olyan helyekre is elvezettek, amelyek a hétköznapi életben zárva maradnak a látogatók előtt. Karzatok, tornyok, kripták és kolostorrészek nyílnak meg

egy-egy alkalom erejéig, felfedve a templomok kevésbé ismert arcát. Ilyenkor nemcsak egy épületet látunk, hanem egy közösség történetét, amely évszázadokon át formálta a város életét.

Különleges helyet foglalnak el a programok között a temetői séták. Ezeken az alkalmakon Budapest talán legcsendesebb helyei szólnak meg. A síremlékek között járva nem a mulandóság válik hangsúlyossá, hanem az, ami megmarad: a hit, az alkotás, az emberi emlékezet és a továbbadott történetek. Egy-egy sírkő mögött művészek, tudósok, papok, szerzetesek és hétköznapi emberek sorsa rajzolódik ki, miközben a temető maga szabadtéri szobormúzeumként tárul fel a látogatók előtt.

Az Ars Sacra séták az évek alatt olyan embereket hoztak össze, akiket a kíváncsiság, a kultúra szeretete és a lelki értékek iránti nyitottság kapcsol össze.

Az Ars Sacra Alapítvány jubileumán visszatekintve világosan látszik, hogy ezek a séták jóval többet jelentenek egy kulturális programnál. Hidak múlt és jelen között, találkozási pontok ember és ember között, lehetőségek arra, hogy új szemmel nézzünk a körülöttünk lévő világra.

Mert a város valóban tele van történetekkel – és az Ars Sacra séták segítenek meghallani őket.

Kolek Ildikó





Szakrális építészeti konferenciák

„A mindenség modellje áll a templom”
(Pilinszky János)

A Városmiszió idején fogalmazódott meg bennünk, hogy mindenki a szakmája szemszögéből is megvizsgálhatná, hogyan viszonyul az Istenhez? Így szerveztük meg az első Szakrális Építészeti és belsőépítészeti konferenciát. Kísérő kiadványaként a *„Ma temploma – képek, fények, gondolatok”* című munkában kortárs építészeket kérdeztünk meg, milyennek képzelik el a ma templomát?

A kétnapos konferenciát a Magyar Építész Kamara belsőépítész tagozatával együttműködésben szerveztük. A konferenciákat több alkalommal épületlátogatásokkal, szakmai utakkal kötöttük össze. A rendezvények az építészeti alkotásokhoz köthetően történelmi, teológiai, irodalmi, művészettörténeti szempontból is felmutatják az európai kultúra gyökereit.

2011 és 2017 között Rainer Péter Ferenczy Noémi-díjas építész-belsőépítész szervezte a konferenciákat, amikor a mottók filozófiai és teológiai fogalmak köré szerveződtek: a csend, a belső csend, a szakrális terek akusztikája, a fény, mint a szakrális építészet legfontosabb, megfoghatatlan építőeleme, a kereszt, mint szimbólum, jel és térszervező elem megjelenése a történeti és a kortárs építészetben. Zenei közreműködők: a Schola Gregoriana Budapestiensis Béres György vezetésével, Virágh László, Sipos Mihály népzeneész.

A konferenciák helyszíne legtöbb esetben a FUGA Budapesti Építészeti Központ, és a Sapientia Szerzetesi és Hittudományi Főiskola volt.

A konferenciák Magyar Építész Kamara (MÉK) által akkreditált képzések, a kamarai tagok a részvételért továbbképzési kreditpontokat kapnak.

2020-tól a konferenciák tematikája szorosan kapcsolódik a jubiláló szerzetesrendek kiemelkedő történelmi évfordulóihoz. A régészeti leletektől a barokk újjáépítésen át a legmodernebb kortárs építészeti és felújítási projektekig vizsgálják a rendi örökséget:

Pálos 750 (2020): Az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend szellemi és épített örökségének és modern templomépítészetének bemutatása. P. Puskás Antal tartományfőnökkel a Sziklatemplomot is bejárhattuk.

Premontrei 900 (2021): A rend, és hazai megtelepedésének története (pl. Zsámbék, Csorna, Törje), amelyet másnap buszos szakmai zárandoklat és épületlátogatás egészített ki. Hálásak vagyunk Holnapy Dénes Márton premontrei szerzetesnek és építésznek, aki a konferenciát megszervezte.

Domonkos 800 (2022): A 800 éves Domonkos Rend története, építészeti öröksége, mai építésze. Köszönet Zágorhidi Czigány Balázsnak a segítségéért. A konferencia a Hilton szálloda Dominikánus udvarában ért véget, ahol domonkos nővérekkel Szent Domonkos zsolozsmát énekeltünk.

Ferences 800 (2023): A Rend történetét Dobszay Benedek tartományfőnök helyettes, a koldulórendi építészet kezdeteit Varga Kapisztrán OFM, a ferencesek ki-



emelkedő kortárs projektjeit – Mátraverebély-Szentkút, az esztergomi ferences gimnázium bővítése – az építésszek mutatták be.

Rendszeresen előadást tartott Jelenits István piarista paptanár, a teljesség igénye nélkül előadók voltak Fekete György belsőépítész, Krahling János, Krizsán András, Csapó Balázs, Mányi István, Bálint Imre, Csanády Gábor, Bartos György, Snopper Zsuzsa, Schneller István, Zofia Wlodarczyk, Karol Badyna, Mónus János, Istvánffy István, Jakab Csaba, Csaba Eszter, Páricsy Zoltán, Vukoszavlyev Zorán.

2024-es, Esztergomban rendezett konferencia – Prokopp Mária kezdeményezésére – *„A Magyar Sion gondolat építészeti megvalósítása a reformkor kezdetén”* címmel hazai és határon túli résztvevőkkel zajlott. A bevezető előadást Kásler Miklós tartotta, az előadók a téma kiemelkedő professzorai voltak. A rendezvény Rudnay

Sándor esztergomi érsek és hercegprímás életműve előtt tisztelgett, aki az esztergomi érsekséget Nagyszombatból, ahová a török hódoltság elől menekült, 300 év után visszaköltöztette Esztergomba.

Zárásként Beethoven *Örömdájának* részletét játszották el a Mátyás-templom zenekarának tagjai.

A 2026 évi konferencián a kortárs templomok segerszemléjét Tóth László építész szervezi. Bemutatásra kerül Benczúr László budakeszi evangélikus temploma, Berzsák Zoltán és Nyikos László csömöri református temploma, Gutowsky Róbert pátyi Szent II. János Pál-temploma, Győrffy Zoltán debrecen-józsai Szent György-templom, Jahoda Róbert kelenföldi Boldog Meszlényi Zoltán-temploma, Krizsán András piliscsabai Béthel evangélikus temploma, és Váncza László derekegyházi Szentháromság-temploma.

Dragonits Márta



68



69



FŐTÁMOGATÓNK



A SZENTLÉLEK

Fő támogatónk a Szentlélek!

Valljuk és éljük a jelmondatunkat: *Fő támogatónk a Szentlélek!* Az elmúlt két évtizedben számtalanszor tapasztaltuk meg, hogy a legkilátástalanabb helyzetekben, az utolsó pillanatokban érkeztek meg hozzánk a segítő kezek és a váratlan támogatások. Amikor emberileg már minden kapu zárva látszott, a Gondviselés mindig utat nyitott – mi ezt hálatelt szívvel a Szentlélek kézzelfogható jelenléteként és segítségként fogalmazzuk meg.

Bár a programjainkat a kezdetektől fogva pályázati forrásokból finanszírozzuk, hogy minden rendezvényünk ingyenesen elérhető legyen a közönség számára, az igazi csoda mégis az összefogásban és az emberi aldozatvállalásban rejlik.

Hálával tartozunk kiemelt intézményi támogatóinknak: a Nemzeti Kulturális Alapnak (NKA), a Magyar Mű-

vészeti Akadémiának (MMA), a Nemzeti Együttműködési Alapnak (NEA) és a MOL Új-Európa Alapítványnak.

Külön köszönjük a Magyar Katolikus Egyház 2023-ig nyújtott támogatását, Budapest I., V., VII., IX. és XII. kerületi önkormányzatainak állandó partnerségét, valamint a hozzánk csatlakozó magán adományozók önzetlen felajánlásait.

Ezen intézményi pillérek mellett a legnagyobb értéket a kuratóriumunk három tagja – Dragonits Márta, a kuratórium elnöke, valamint Kolek Ildikó és Toroczky Ilona – jelentik. Ők azok, akik 2007 óta – anyagi ellenszolgáltatás nélkül, tiszta belső indítatásból – több száz millió forint értékű önkéntes munkát tettek bele az Ars Sacra Alapítvány működésébe és a fesztiválok évenkénti megszervezésébe.

Kolek Ildikó





2007. Szakrális Művészetek Hete

„Reményt és jövőt adok nektek” (Jer 29,11)



4.000 látogató 37 esemény 1 település

Programjainkból:

Iparművészeti Múzeum – a Szakrális Művészetek Hete megnyitója

Budapesti Műszaki Egyetem – Musica Nostra, Balázs Elemér Jazzkoncert

Néprajzi Múzeumban az „Együtt élő Egyházak”

Hadtörténeti Múzeum „Európa védelmében”

Magyar Nemzeti Múzeum – Kőszegi kazula

Szépművészeti Múzeum – Krisztus siratása meditációs tér és a Discantus Együttes koncertje

Kiscelli Múzeumban II. János Pál pápa által írt „Római tripticon” – színmű

Budapesti Történeti Múzeum – „Pál apostol” Gryllus Dániel – zenés est

MOME, Magyar Képzőművészeti Egyetem, BME pályázatok kiírása

Szent Mihály kápolna – Kereszt kiállítás

Első Szakrális Építészeti és Belsőépítészeti Konferencia

2008. II. Szakrális Művészetek Hete

„Emeljük fel szívünket” (Sir 3,41)



8.000 látogató 62 esemény 6 település

Megalakult az Ars Sacra Alapítvány, Nógrádi Péter zeneszerző megírta az Ars Sacra szignálját.

Saját programfüzetet adtunk ki, címlapján Toroczky Ilona „Kereszt” című alkotása.

A Városmisszió logójából Szakrális Művészetek Hete logót formáltunk, megjelentek az első vidéki települések.

Magyar Nemzeti Múzeum – megnyitó ünnepség, „Emeljük fel szívünket”

Pálos Könyvtár kinyitja kapuját

Szent Mihály kápolna – Kereszt kiállítás

Magdolna torony PRO-DEO zászlókiállítás – Magyar Képző-, és Iparművészek Szövetsége

Iparművészeti Múzeum – Pro Musica Leánykar koncertje – Blanckenstein Miklós és Czigány György

Szent Margit Gimnázium – Énekes Madár előadás

Pilinszky Cafe – A művészet szeretete – a szeretet művészete- beszélgetés

Második „A fény” Szakrális Építészeti és Belsőépítészeti Konferencia





2009. III. Szakrális Művészetek Hete

„Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága.” (Jn 1,4)



16.000 látogató 120 esemény 24 település

Az első kárpát-medencei programok – Kassa, Oromhegyes, Magyarkanizsa, Törökkanizsa

A Városmisszió Ozsvári Csaba által készített keresztjét a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében állítottuk fel

Szent István Bazilika – először

A Történelmi Egyházak Közös Zenei Áhítata

Szent István Bazilika atemplom – Szent István intelmei – Csete Ildikó kiállítása

Iparművészeti Múzeum – Bogányi Gergely zongorahangversenye – Oberfrank Pál bevezetője

Szent Mihály kápolna – Krisztus Ábrázolás-Kereszt – megnyitotta Kálmán Peregrin

Magdolna torony – Fénytemplom kudarca

EOK „Templom Fotók” Fegyvernek Sándor kiállítása

„Szeretetlenül” első előadása

2010. IV. Szakrális Művészetek Hete

„Ti vagytok a föld sója” (Mt 5,13)



24.000 látogató 160 esemény 51 település

Megnyitotta: dr. Udvardy György püspök

Új logónk – Szamos Iván terve

Szent István Bazilika – Történelmi Egyházak Közös Zenei Áhítata

Budavári Önkormányzat „Elmélkedés vonallal, fonallal” – Kókay Krisztina textilművész kiállítása

Istenhegyi Szent László plébánia – Békesség óhajítás – előadás - Tallián Mariann és Lázár Balázs

Zengővárkony – Szakrális tojás kiállítás

Óbudai Kulturális Központ – “A kenyér Istentől való” roma művészek szakrális képeiből

Textilmúzeum – “Isten ingyér teremtetten a világot” – színházi előadás

Szakrális építészeti konferencia – Esztergom

SOTE – Villó Énekegyüttes és Dóczy Péter

Semmelweis Salon – Klukon Edit és Ránki Dezső koncertje

Molnár C. Pál Műterem – Szilárdffy Zoltán atya gyűjteményéből





2011. V. Szakrális Művészetek Hete

„Legyen világosság!” (Ter 1,3)



35.000 látogató 320 esemény 65 település
 Új, immár végleges logónk Nagy István terve,
 Az Ars Sacra első 5 évét összefoglaló, minőségi programfüzetet és promóciós anyagokat készítettünk
 A Magyar Nemzeti Múzeum homlokzatán megjelent az Ars Sacra molinó
 Néprajzi Múzeum – Tizenöt zsoltár – koncert, Sebestyén Márta, Gryllus Vilmos, Gryllus Dániel
 Budavári Önkormányzat aula – Boldoczki Gábor és Szabó Teréz koncertje
 Iparművészeti Múzeum – „A hit fényei” – Menora és örökmécses kamarakiállítás
 A Nyíregyházi Pro Musica Leánykar hangversenye „Dicsérjétek az Urat”
 Magyar Nemzeti Múzeum – A Mátyás-templom Ének és Zenekara – Liszt Missa Solemnis
 Óbudai Társaskör – Élő halak, nehéz kabátok – Lackfi János estje
 Budavári Önkormányzat aulája – Kárpáty Tamás Munkácsy-díjas festőművész kiállítás
 Szent István Bazilika – Történelmi Egyházak Közös Zenei Áhítata

2012. VI. Szakrális Művészetek Hete

„Emeljük fel szívünket” (Sir 3,41)



Első alkalommal kértünk fel védnököket
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 Világi fővédnök: Dr. Mádl Ferencné, Dalma asszony, a köztársasági elnök felesége
 50.000 látogató 430 esemény 83 település
 Programfüzetünk a Fidelio különszáma
 Magdolna torony – „Úton” – Aknay János Kossuth-díjas festőművész kiállítása
 Budavári Önkormányzat aulája – Úton az Igazság felé – Császár Angéla és Takács Bence
 Petőfi Irodalmi Múzeum – Lovas Ilona kiállítása
 Kulturális Örökségvédelmi Hivatal – „Szívünk mélye ugyanaz” – roma festők kiállítása
 Iparművészeti Múzeum – Szent Efrém Férfikar – Bizánci mozaikok
 Szépművészeti Múzeum – Pro Musica Leánykar – Szabó Dénes vezényletével
 Újpesti Zsinagóga – Zsidó újév – Szerdócz Ervin rabbi





2013. VII. Ars Sacra Fesztivál

„Minden lehetséges annak, aki hisz” (Mk 9,23)



Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 Világi fővédnök: Dr. Mádl Ferencné, Dalma asszony, a köztársasági elnök felesége
 52.000 látogató 450 esemény 103 település
 Beharangozó „Special flashmob” – Kodály Esti dal – Sapszon Ferenc vezetésével
 Budapest Music Center – Bogányi Gergely koncertje, Kránitz Mihály atya bevezetőjével
 Szent Mihály-kápolna – Az örök harmónia – BOLDI kiállítása
 Szent István Bazilika – Történelmi Egyházak Közös Zenei Áhítata
 Barabás Villa – Valljalak, tagadjalak
 Kájonai János Közösségi Ház – „Mindenütt megtalállak” Farkas Péter és Mohay-Rodler Rita kiállítása
 Magdolna Torony – Jézus életes – Aknay János, F. Zámbó István, Tábori Csaba – kiállítás
 A38 hajó – Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok, Kamp Salamon vezényletével
 Óbudai Társaskör – Gulyás Dénes és tanítványai
 Jézus Szíve-templom – Rachmaninov Éjszakai virrasztás – Szent Efrém Férfikar
 EOK – Vukán György emlékkoncert – Szakcsi Lakatos Béla

2014. VIII. Ars Sacra Fesztivál

„Ti vagytok a világ világossága” (Mt 5,14)



Világi fővédnök: Herczegh Anita asszony, a köztársasági elnök felesége, Mádl Dalma asszony is jelen volt
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 Megnyitotta Cserháti Ferenc püspök
 57. 000 látogató 480 esemény 110 település
 Határon túlról Beregszász, Bécs, Komárom, Stuttgart kapcsolódtak be
 Magdolna-torony – „Utak a transzcendens felé” Konok Tamás kiállítása
 Ferencvárosi Assisi Szent Ferenc-templom – Snétberger Ferenc koncertje
 MOM Kulturális Központ – Baráti Kristóf és az Anima Musicae zenekar hangversenye
 MTA Vári Kongresszusi Terem – Malcolm Bilson forteopiano koncertje
 EOK – Dresch Mihály dzsessz trió
 Szent Mihály-kápolna – Transzvízió – Mayer Éva és Majoros Áron kiállítása
 XII. Önkormányzat Folyosógalleria – Kolek Ildikó kiállítása – El Camino – A mi utunk
 Muzsika-mese-hangszerpróbálgató – Weiner – Szász kamarazenekar – Barabás Villa
 Budavári Evangélikus Templom – Fabiny Tamás, Gryllus Dániel – Egy csak a szolgál, az Isten





2015. IX. Ars Sacra Fesztivál

„Szentek legyetek!” (1Pt 1,16)



Világi fővédnök: Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége

Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

60.000 látogató 580 esemény 142 település

Az Ars Sacra Fesztivál a nemzetközi zsűritől elnyerte az EFFE Label 2015/2016 minősítést, mellyel Európa legjobb fesztiváljai közé emelkedett. Az Ars Sacra Alapítvány a Magyar Fesztiválszövetség tagja lett.

A megnyitó ünnepen Bíboros úr Pro Cultura Christiana díjat adott át Dragonits Mártának. Flashmob a Bazilika előtt – az Ipolytölgyesi Nádizumzum Zenekar Tiszai Luca vezetésével, a Kodály Zoltán Kórusiskola, és az Opera művészeivel

Nemzeti Színház – *Árnyország* című darabbal kapcsolódott az Ars Sacra Fesztiválhoz.

MOM – Színek és szívek – Dobozy Borbála (csembaló) és az Anima Musicae Kamarazenekar

Szent István Bazilika – Történelmi Egyházak Közös Zenei Áhítata

Várkert Bazár – Ars Sacra Debreceniensis

Ferencvárosi Assisi Szent Ferenc-templom – Cantemus Vegyeskar koncertje

Ferencvárosi Assisi Szent Ferenc-templom – Ami ima – zenés verses zsidó-keresztény műsor

BMC – Bach három zongorára – Klukon Edit, Ránki Dezső, Ránki Fülöp és a JSB vonószekerek

2016. X. Ars Sacra Fesztivál

„Reményt és jövőt adok nektek” (Jer 29,11)



Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

Világi fővédnöke. Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége

A szlovákiai programok védnöke: Czimbalmosné Molnár Éva nagykövet asszony

Az olaszországi programok védnöke: Paczolay Péter nagykövet úr

A délvidéki programok védnöke: dr. Pintér Attila nagykövet úr

Az ausztriai programok védnöke: dr. Perényi János nagykövet úr

50.000 látogató 430 esemény 83 település

Filmfesztivállal bővült az Ars Sacra programkinálata, Budapestért-díjat vettünk át Tarlós István főpolgármestertől

Magyar Nemzeti Múzeum – megnyitó – moderátor: Süveges Gergő

Szentháromság tér – Bogányi Gergely zongoraművész szabadtéri koncertje

Várkert Bazár – „In memoriam ´56” Nógrádi Péter zeneszerző hangverseny

Vígszínház – Örömhír gitárhúron – Snétberger Ferenc koncertje

Római Magyar Akadémia – Fülel Balázs zongora koncertje

Magdolna-torony – „Ablakanapra” – dr. Fábry Kornél atya fotókiállítása,

BMC – Klukon Edit és Ránki Dezső koncertje Esterházy Péter emlékének előtt tisztelegve





2017. XI. Ars Sacra Fesztivál

„Ne féljete” (Jer 42,11)



Világi fővédnök: Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 Vajdasági védnök: Dr. Babity János Magyarország főkonzulja
 Az Ars Sacra logója védett lett.
 A nemzetközi zsűritől újabb két évre elnyertük az EFFE Label minősítést.
 80.000 látogató 736 esemény 125 település
 BMC – Klukon Edit zongoraestje – Krisztus hét szava a kereszten
 Szent István Bazilika Lovagterem – Bráda Tibor festőművész kiállítása
 Háló Községi Központ – 10 éve Ars Sacra kiállítás, Jókai Anna emlékest
 Szent István tér – Szent Máté Napi XI. Fúvószenekari Fesztivál
 Avilai Nagy Szent Teréz-templom – Solti György Zeneiskola Vonószzenekara Bolla Milán vezényletével
 MOM – Rohmann Ditta és az Anima Musicae zenekar
 Szilágyi Dezső téri református templom – Reformáció-500 – Összekapcsolódás
 Frankel Zsinagóga – a zsinagóga megtekintése, zsidó Sábát búcsúztatás

2018. XII. Ars Sacra Fesztivál

„Tekints az égre és lásd meg” (Jób 35,5)



Világi fővédnök: Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 87.000 látogató 620 esemény 119 település
 Az Ars Sacra országos, és a Kárpát-medencébe kilépő rendezvénné vált.
 Megszerveztük a III. Ars Sacra Filmfesztivált
 Szent István Bazilika – Történelmi Egyházak Közös Zenei Áhítata
 Klebelsberg Kultúrkúria – Misztrál “Álomkőfic” gyermekműsor
 Marczibányi téri Művelődési Ház – Családi koncert a Kelemen családdal
 Szent István Bazilika – Snétberger Ferenc és tanítványainak estje
 Árpádházi Szent Erzsébet-templom – Valaki Jár A Fák Hegyén – a Kaláka Együttes Kányádi estje
 Bethlen Téri Színház – Hit és illúzió – Csáky Pál színműve – Boráros Imre főszereplésével
 Városmajori Plébániatemplom – egyházzenei skótduda koncert
 BMC – Klukon Edit és Ránki Dezső zongoraestje – Kránitz Mihály atya bevezetőjével
 Budavári Önkormányzat aula- Imával körülölelve – Sass Szilvia és tanítványai





2019. XIII. Ars Sacra Fesztivál

„Legyetek mindnyájan egyek.” (Jn 17,21)



Világi fővédnök: Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 117 település, közel nyitott templom, 418 kulturális és közösségi intézmény, 700 program, 100.000 látogató
 Magyar Nemzeti Múzeum – Megnyitó – Gemma Énekegyüttes
 Szent István Bazilika – Négy Történelmi Egyház Közös Zenei Áhítata
 Avilai Nagy Szent Teréz-templom – Kalácsa és a Mistrál együttes közös koncertje
 ORFI Községi Központ – Villó Énekegyüttes és Bada Márta kiállítása
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Bogányi Gergely
 Lóvasút Rendezvényközpont – Zsoltározó Zsiványok – Lackfi János
 Árpád-házi Szent Erzsébet-templom – Égi hang – Lovász Irén koncertje
 Háló Községi Központ – Roby Lakatos és együttese
 MOM Kulturális Központ – Szűcs Máté brácsaművész és az Anima Musicae zenekar
 Óbudai Társaskör – Solti György Zeneiskola Vonószenekeze – Bolla Milán vezényletével
 Vácrátót Botanikus Kert – a Biblia növényei – vezetett séta

2020. XIV. Ars Sacra Fesztivál

„Minden forrásom belőled fakad!” (Zsolt 87,7)



Világi fővédnök: Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 70.000 látogató 432 esemény 300 település
 Magyar Nemzeti Múzeum – Az Ars Sacra Fesztivál ünnepélyes megnyitója
 Belvárosi Nagyboldogasszony-templom – Deo Gratias! – Gemma Énekegyüttes
 Lóvasút kulturális és Rendezvényközpont – be happy
 Párbeszéd Háza – Lackfi János: Hinták – Tarjányi Krisztina Irma és Molnár Enikő
 Tabán Art Mozi – V. Ars Sacra Filmfesztivál
 Háló Községi és Kulturális Központ – S4 – Nagy János Trió jazz koncertje
 BMC – Ránki Fülöp zongoraestje
 Szent István Bazilika – Muzsinszki Nagy Endre festményei Jézus életéről
 Pálos 750 XIV. Szakrális Építészeti Konferencia
 ORFI Községi Központ – Róma, a szent város – Madarassy István útirajzai





2021. XV. Ars Sacra Fesztivál

„Minden forrásom belőled fakad” (Zsolt 87/7)



Világi fővédnök: Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége

Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

100.000 látogató 560 esemény 310 település

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus kulturális programjai

Keresztkoncertek

Mátyás-templom – Gemma Énekegyüttes – az Ars Sacra Fesztivál nyitókoncertje

Margit-szigeti Víztorony – Szent István, Rex Hungarorum bábelőadás

Árpád-házi Szent Erzsébet-plébániatemplom – Snétberger Ferenc gitárművész szóló koncertje

Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont – Ifjú tehetségek koncertje – Devich Gergő – Tóth Kristóf

Gazdagréti Szent Angyalok-templom – A Pro Musica Leánykar koncertje

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola – Premontrei 900 – Szakrális Építészeti Konferencia

Petőfi Irodalmi Múzeum – Pilinszky 100 – Juhász Anna irodalmár

Egyetemi Kisboldogasszony-templom – Zenés imaest – Varga Mónika, Lambert Attila, Dolhai Attila

BMC – Boros Misi zongorakoncertje





2022. XVI. Ars Sacra Fesztivál

„Úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket!” (Jn 13,34)



Világi fővédnök: Novák Katalin köztársasági elnök

Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

72.000 látogató 467 esemény 72 település

Magyar Nemzeti Múzeum – Az Ars Sacra Fesztivál Ünnepélyes Megnyitója – Jazzation és Lackfi János

Deák téri Evangélikus Templom – Keresztkoncertek 2 – Fassang László Orgonakonzertje

Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont – „Átvilágítás” – Juhász Róza Irodalmi Estje Jókai Anna életéről

MOM Kulturális Központ – 25 éves a Misztrál Együttes!

MTA BTK Zenetudományi Intézet – Konyicska Renáta Zongorakonzertje

Szent István Bazilika, Altemplom – Maria de Faykod Lourdes-i márvány szobrainak fotókiállítása

Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Anima Musicae Kelemen Barnabás és Kokas Katalin

Magyar Zene Háza – előadóterem, új helyszínünk – Kodály 140 – Ránki Fülöp Zongoraestje

2023. XVII. Ars Sacra Fesztivál

„Keresd a békét” (Zsolt 34,15)



Világi fővédnök: Novák Katalin köztársasági elnök

Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

82.000 látogató 480 esemény 104 település

Miskolci Ars Sacra Fesztivál, Gellért Ünnep Bakonybélben, Műsorfüzetünk csak online készült

Budapest Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia – Keresztkoncertek 1 – Tutti Cantabile Énekegyüttes

Deák téri Evangélikus Templom – Keresztkoncertek 2 – Capella Esterházy Kamaraegyüttes

Kálvin téri Református Templom – Keresztkoncertek 3 – Korossy Vonósnégyes

Budapesti Istenszülő Oltalma Görögkatolikus Templom – Keresztkoncertek 4 – Lautitia Ifjúsági Vegyeskar

Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont – Jazzation – Aeterneum

Budai Szent Imre-templom – Bogányi Gergely és Boros Misi

Gazdagréti Szent Angyalok-templom – A Szent Efrém Férfikar és a Budapesti Vonósok

Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Era Nova Kamarazenekar





2024. XVIII. Ars Sacra Fesztivál

„Az igazság békét teremti!” (Iz 32,17)



Világi fővédnök: Nagy Zsuzsanna asszony, a köztársasági elnök felesége
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 90.000 látogató 439 esemény 94 település
 II. Miskolci és Nagyszebeni Ars Sacra Fesztivál
 MOM Kulturális Központ – Jazzation
 Belvárosi Nagyboldogasszony-templom – Keresztkoncertek 1. Korossy Vonósnégyes
 Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont – Tallós Álmos Hárfakoncertje
 Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont – Berecz András
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Bogányi Gergely és családtagjai az Ars Sacra Fesztivál nyitókoncertjén
 Kálvin téri Református Templom – Keresztkoncertek 3. Capella Esterházy Kamaraegyüttes
 FSZEK – Sárkányos Gyermekkönyvtár – Fülep Márk – Vuk, a kis róka története
 Belvárosi Nagyboldogasszony-templom – „Budapest legnagyobb keresztje” – Toroczky Ilona előadása
 Mátyás-templom – Ars Sacra Fesztivál Zárókoncert „Venite, Adoremus!” Gemma Énekegyüttes

2025. XIX. Ars Sacra Fesztivál

mottó: „A remény zarándokai” Szentév



Világi fővédnök: Nagy Zsuzsanna asszony, a köztársasági elnök felesége
 Egyházi fővédnök: Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek
 100.000 látogató 540 esemény 112 település
 Mátyás-templom – A XIX. Ars Sacra Fesztivál Ünnepélyes Megnyitója – Gemma Énekegyüttes
 Szent László Községi Ház – Gryllus Vilmos Koncertje gyerekeknek
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Bretz Gábor és Gráf Zsuzsanna Koncertje
 Várkert Bazár – Elműlik Hit és Vers, Frissen, Zenével... – Lackfi János és Gyárfás István
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Érdi Tamás Zongorakoncertje
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Klukon Edit és Ránki Dezső Zongorakoncertje
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Bogányi Gergely és az Angelica Leánykar
 Gazdagréti Szent Angyalok-templom – Bubnó Tamás: PRIMISSA a Remény Oratóriuma
 MTA Díszterem – A Nyíregyházi Pro Musica Leánykar koncertje – Szabó Dénes karnagy







Weöres Sándor: Örök pillanat

Mit málló kőre nem bizol:
mintázd meg levegőből.
Van néha olyan pillanat
mely kilóg az időből,

mit kő nem óv, megőrzi ő,
bezárva kincses öklét,
jövője nincs és múltja sincs,
ő maga az öröklét.

Mint fürdőző combját ha hal
súrolta s tovalibbent –
így néha megérezheted
önnön-magadban Istent:

fél- emlék a jelenben is,
és később, mint az álom.
S az öröklétet ízeled
még innen a halálon.



Pilinszky János:
Harmadnapon

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérzik a fényt a gyökerek
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszűnhetett dobogni szive -
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.



Ady Endre: Az Úr érkezése

Mikor elhagytak,
Mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul
Átölelt az Isten.

Nem harsonával,
Hanem jött néma, igaz öleléssel,
Nem jött szép, tüzes nappalon
De háborus éjjel.

És megvakultak
Hiú szemeim. Meghalt ifjuságom,
De őt, a fényest, nagyszerűt,
Mindörökre látom.

Munkatársaink voltak:

Andrónyi Tádé
Bors Kata
Dér Kata
Gyóri Fera
Hrtyán Ildikó
Kamp Anna
Kiss Gabriella
Laczkó Andrea
Legányné Erdős Boda Katinka
Maczkó Erzsébet
Manninger Júlia
Mohos Marcsi
Némethné Nobilis Fanny
Romándi Anna
Szenci-Kovács Emese
Takács Bence
Timár Viktória
Tivadarné Körmendy Cili
Tóth Vilcsi

Önkéntes segítőink voltak:

Baksay Hédi
Deme Tamás
Dóczy Péter
Farkas Péter
Fekete Iván
Forgács Sára
Gyarmati Ildikó
Homor Gitta és Feri
Karády Mariann
Keresztury-Albert Zsolt
Kuslits Kata
Mészáros Anett
Rainer Péter
Rieger László
Sümeghy Cili dr.
Szilvási Judit +
Szórádi Kati +
Tóth László
Török Sándor
Végh András +
Vincze Balázs
Walthier Zsuzsa és Tamás

„... volt mag, amely jó földbe hullott. Ez amikor kikelt és kifejlődött, termést hozott,
az egyik harminc-, a másik hatvan-, a harmadik százszorosat.” (Mk 4,8)

Abasár, Albertirsa, Bajót-Péliföldszentkereszt, Balatonalmádi, Budaörs, Cegléd, Csongrád Debrecen, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Fót, Göd, Gödöllő, Gyöngyös, Győr, Hárskút Jászberény, Kaposvár, Kecskemét, Keszthely, Leányfalu, Mezőberény, Mezőkövesd, Miskolc, Mosonmagyaróvár, Nagykutas, Nagymaros, Nagytarcsa, Nyíregyháza, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Piliscsaba, Pomáz, Salgótarján, Sárospatak, Simontornya, Szendrő, Szentendre, Szentes, Szolnok, Szombathely, Terény, Tiszakécske, Törökszentmiklós, Vác, Vácrátót, Veszprém, Zalaegerszeg, Zsámbék és további 450 település

Határon túlról: Alsó Kelebia, Bécs, Beregszász, Csiksomlyó, Eszék, Kolozsvár, Nagyszeben, Nagyvárad és további 46 település



Ars Sacra hálaadó ima

Mindenható Istenünk, Teremtőnk és Gondviselőnk!

Hálás szívvel állunk eléd, hogy köszönetet mondjunk az Ars Sacra Fesztivál **húszéves jubileumáért**.

Köszönjük, hogy a 2007-es Budapesti Városmisszió alkalmával elvetett mag a Te gondos szereteted oltalmában szárba szökken, és az elmúlt két évtizedben gazdag termést hozott mindannyiunk lelkében.

Köszönjük, hogy a művészekben – akiket saját képmásodra (*Imago Dei*) teremtettél – felragyoghatott a Te isteni teremtőerőd alkotó lenyomata. Hiszen ahogy Michelangelo vallotta: a jó alkotás nem egyéb, mint a Te isteni tökéletességed másolata és ecsetednek árnyéka; s amint Boldog Fra Angelico tanította nekünk: „*Aki Krisztus dolgait akarja ábrázolni, annak Krisztussal kell élnie.*” Kérünk, add meg ma is a művészeknek az Evangélium megélése kegyelmét, hogy műveik a Veled való mindennapi, élő kapcsolatból és az Igazság megismeréséből szülessenek meg.

Áldunk Téged az **igazi szépségért**, amely – amint azt szent pápáink tanításaiban is megüzented nekünk – felkelti lelkünkben az Isten utáni szomjúságot, és segít megérteni a Te valóságodat. Köszönjük az ikonokat, a színes üvegablakokon áttörő fénysugarakat és a felcsendülő fúgákat, amelyek igazi ablakokká válnak a láthatatlanra, felemelve lelkünket a múlandó dolgokról a mennyei haza

felé, ahová meghívást kaptunk Tőled. Add, hogy ezen a szépségen keresztül megismerjük a teljes és szabadító Igazságot, és életünk Krisztus hűséges követésévé váljon.

Hálát adunk a **Nyitott Templomok Napjáért**, a kitárt kapukért, amelyek felekezeti különbségek nélkül, ingyenesen hívnak be minden kereső embert a Te házába. Köszönjük ezeket a megszentelt tereket, ahol az évszázados falak oltalmában, a hétköznapi zajból kiszakadva rátalálhatunk a belső csendre és a Veled való személyes, bensőséges párbeszédre.

Magasztalunk Téged a **határokon átvélő közösségért**, amely Kárpát-medence-szerte összefogja a településeinket, erősítve nemzeti és kulturális összetartozásunkat, és köszönjük az elismeréseket is, amelyek e szolgálat méltó színvonalát igazolják a világ előtt.

Urunk, miközben a jubileumi évben is hittel valljuk a Te szavaidat: „*Reményt és jövőt adok nektek*”, kérünk, áldd meg a rendezvénysorozat szervezőit, a fellépő művészeket és minden látogatót. Add, hogy ez a fesztivál továbbra is a lélek megnyugvásának és a találkozásoknak a helye legyen, ahol a Szépség, az Igazság és a Jóság által – a tanítványi lét útját járva – mindannyian közelebb kerülhetünk a hithez és a Te szent igazságodhoz.

Ámen.

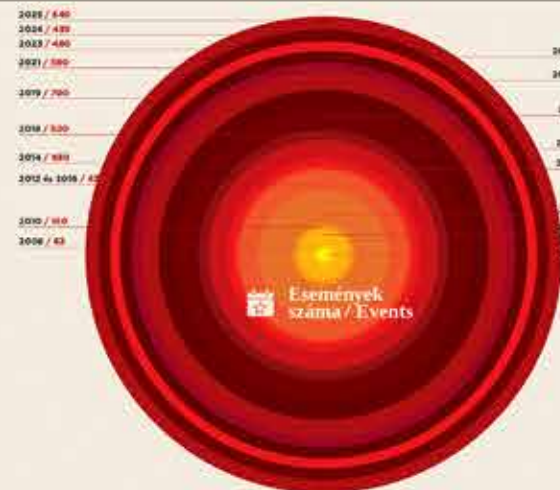
dr. Jávor András

ARS
SACRA
ARS
ARS
ARS
ARS

ARS
SACRA
ARS
ARS
ARS
ARS

ARS
SACRA
ARS
ARS
ARS
ARS

19 ÉV SZÁMOKBAN | 19 YEARS in NUMBERS



A kiadvány létrehozását támogatta:
Dr. Sulyok Tamás, Magyarország köztársasági elnöke
és a *Tiszta Formák Alapítvány*



© Írta, a képeket válogatta és tervezte:
Dragonits Márta, Kolek Ildikó és Toroczky Ilona

Műszaki szerkesztő:
Dr. Legeza László

Grafika:
Lapos László

© Képek forrása:
Ars Sacra Alapítvány fotóarchívuma



Kiadta az
Ars Sacra Alapítvány
Felelős kiadó:
Dragonits Márta elnök

ISBN 978-615-01-1421-7

Nyomdai munkák:
Prime Rate Zrt., Budapest, 2026.
Felelős vezető:
Dr. Tomcsányi Péter ügyvezető igazgató



Ars Sacra Galeria



Ars Sacra Maria Radio



Ars Sacra YouTube